Η Κόβεν Γκάρντεν στην Αθήνα

Του Φοίβου Ανωγειανάκη

Από την ίδρυση του Φεστιβάλ Αθηνών, το 1955, δε θυμόμαστε μια τόσο τέλεια προσαρμογή ξένου μουσικού συγκροτήματος όπως αυτή του Κόβεν-Γκάρντεν στο χώρο του ρωμαϊκού ωδείου. Τόσο τέλεια, σε τόσο λίγο χρόνο δοκιμών. Όλα τα μουσικά θέατρα και οι μεγάλες συμφωνικές ορχήστρες που πέρασαν από τη σκηνή - παγίδα του Ηρώδειου, πάντα είχαν προβλήματα ηχητικής ισορροπίας στην πρώτη τους παράσταση ή συναυλία — κι αυτό παρά τις όποιες δοκιμές. Ο «Μάκβεθ» του Κόβεν Γκάρντεν (που φιλοξενείται για πρώτη φορά στην Αθήνα) είχε την ίδια άνεση όπως αυτή των παραστάσεών του στο κλειστό θέατρο του Λονδίνου, χωρίς κανένα πρόβλημα ισορροπίας σκηνής και ορχήστρας. Τελειότητα εκφραστικής σύμπνοιας και μουσικού ύφους, με πρωταγωνιστή την Ορχήστρα. Η ευλυγισία της τεχνικής της, η καταπληκτική κλίμακα χρωμάτων και το ρυθμικό νεύρο, η τονική ακρίβεια των πνευστών και η «καθαρότητα» των εγχόρδων (με επικεφαλής το μαέστρο Ε. Ντόουνες) έδωσαν στην παρτιτούρα του Βέρντι ανυποψίαστες διαστάσεις συμφωνικής υφής. Η ανησυχία, η τρυφερότητα, ο ζόφος, το δραματικό, όλα αυτά τα στοιχεία, σε συνεχή εναλλαγή, χωρίς ούτε μια — το τονίζουμε — ούτε μια στιγμή εκφραστικής κάμψης, κράτησαν την παράσταση σε πολύ υψηλό επίπεδο. Όλοι οι ρόλοι στη θέση τους, με κορωνίδα αυτό το «φοβερό» φυσικό φαινόμενο, η ανεπανάληπτη Γιουγκοσλάβα Ντιμίτροβα, της οποίας η φωνή, σαν ένα εξωγήινο όργανο, από κάποιον άλλον, άγνωστο κόσμο, αντηχούσε στο κοίλο του ωδείου προκαλώντας τραγικό δέος. Η χορωδία (διδασκαλία Π. Μπάριαν), ακριβής ρυθμικά, με ωραίες λυρικές αποστροφές, ήταν αντάξια της αποστολής της.

Η παράσταση όμως ευτύχησε και στην «όψη» της. Ο λιτότατος σκηνικός διάκοσμος (απλά υποδηλωτικός κάθε φορά του χώρου) φωτισμένος κατάλληλα, συνέβαλε ώστε οι χρωματικοί τόνοι των κοστουμιών και τα σκηνικά, γενικά, να γίνουν αποδεκτά από το δύστροπο, αγέρωχο — και συχνά εκδικητικό για τους απερίσκεπτους — πέτρινο σκηνικό του Ηρώδειου. Τη λιτότητα της γραμμής αυτής ακολούθησε — ευτυχώς — και η όλη κίνηση πάνω στη σκηνή (Ηρώδειο, 18.7.85).

«Βασιλιάς Πρίαμος» του Τίπετ

Η ίδια υψηλή ποιότητα εσφράγισε την επομένη και την παράσταση του «Βασιλιά Πρίαμου» (1962), του σύγχρονου Άγγλου συνθέτη Μάικελ Τίπετ (γέν. 1905). Αυτή τη φορά όμως το αθηναϊκό κοινό εκλήθη να παρακολουθήσει ένα έργο εκ διαμέτρου αντίθετο από τις προτιμήσεις του, που ουσιαστικά περιορίζονται στο ιταλικό ρεπερτόριο. Αν εξαιρέσουμε τον τίτλο (Πρίαμος κ.ά. τα άλλα πρόσωπα του Τρωικού Πολέμου, Έκιορας, Αχιλλές κ.λπ.) το όνομα του συνθέτη και πολύ περισσότερο το έργο του είναι εντελώς άγνωστα στο πλατύτερο ελληνικό κοινό. Το ίδιο συμβαίνει και με το μουσικό ιδίωμα του Τίπετ, γνωστό μόνο στη μικρή μειοψηφία των φίλων της μουσικής συγχρόνων τάσεων.

Με το «Βασιλιά Πρίαμο» ο συνθέτης εγγίζει τα όρια του ψυχολογικού δράματος. Δεν τον απασχολεί η περιγραφή των τελευταίων γεγονότων του Τρωικού Πολέμου. Αλλά η «μυστηριώδης φύση της ανθρώπινης επιλογής», που παρουσιάζεται στις σχέσεις του Πρίαμου με τη γυναίκα του Εκάβη και των γιων του Έκτορα και Πάρι με τις γυναίκες τους Ανδρομάχη και Ελένη. Επιλογές με τραγικές επιπτώσεις.

Το μουσικό ιδίωμα του Τίπετ ταλαντεύεται μεταξύ μιας προωθημένης παραδοσιακής αρμονίας και της ατονικής γραφής, με πολλά στοιχεία «νεοκλασικισμού». Τα ποικίλα αυτά χαρακτηριστικά, που συναντάμε και στον «Πρίαμο» περισσότερο ή λιγότερο εύστοχα χρησιμοποιημένα, δεν κρατούν βέβαια το έργο στο ίδιο πάντα επίπεδο. Κάποτε πλατιασμοί και άλλοτε εκφραστικές πτώσεις κουράζουν τον ακροατή, ιδιαίτερα εκείνον που δεν αποδέχεται τις σύγχρονες μουσικές τάσεις· και είναι πολλοί — ας μην το ξεχνάμε — οι πιστοί στο παραδοσιακό μπελκάντο. Ως θέατρο ωστόσο ο «Πρίαμος» έχει αρετές: πυκνότητα και φυσική, άνετη ροή. Προσόντα, θα λέγαμε, σπάνια στη νεότερη όπερα.

Συνολικά ειδωμένη η φιλοξενία του Κόβεν Γκάρντεν στην Αθήνα εγγράφεται οπωσδήποτε στο ενεργητικό του φετινού φεστιβάλ. Κι ακόμα τούτο. Ζηλεύουμε, για λογαριασμό των συνθετών μας συγχρόνων τάσεων, τους Άγγλους συνθέτες που έχουν την τύχη να ακούν τα έργα τους τόσο άψογα εκτελεσμένα, όπως ο «Βασιλιάς Πρίαμος». Δείγμα υψηλού μουσικού ήθους (Ηρώδειο, 19.7.85).